

Bedenkingen tegen Duurzaamheid

EEN PLEIDOOI VOOR DE MENSHEID

Duurzaamheid is het grote thema van deze tijd. Alles en iedereen is er op de een of andere manier mee bezig. De grote wereldwijde aandacht van de laatste jaren voor het 'wereld klimaat probleem' heeft het gevoel van urgentie rondom 'duurzaamheid' nog eens flink opgevoerd. Wereldwijd worden vergaande maatregelen voorbereid - en deels ook echt ingevoerd - om de vermeende atmosferische opwarming te beteugelen. Tegelijkertijd echter komt er ook een tegenbeweging op gang van wetenschappers en wetenschappelijk geïnteresseerden die fundamentele vragen stellen en de vinger leggen op onjuistheden, onwaarheden en belangen-verstrengelingen. Het duurzaamheidsthema blijft bij deze debatten goeddeels onaangetast, de 'turbocharger': 'global warming' verliest echter snel aan geloofwaardigheid.

In het onderstaande licht ik toe om welke redenen ik het duurzaamheidsdenken geen warm hart toedraag.

De klimaat hype loopt op zijn einde [ii](#) [iii](#)

Tot enkele jaren geleden bestond er in de publieke opinie een bijna algemene acceptatie van het verschijnsel 'catastrophic antropogenic global warming', 'CAGW'.

De global warming campagne

Door menselijke industriële activiteiten wordt sinds de industriële revolutie enorm veel CO₂ de lucht in geblazen, waardoor de CO₂ concentratie in de lucht is toegenomen. CO₂ is één van de 'broeikasgassen' in de atmosfeer, zij houden als een soort deken de warmte (infrarood) vast die de aarde uitstraalt door bestraling door de zon. Doordat er meer CO₂ is gekomen is die deken als het ware dikker geworden en loopt de temperatuur op. Als dat zo door blijft gaan kan de gemiddelde temperatuur op aarde in de komende decennia zo ver oplopen dat de poolkappen gaan smelten, de zeespiegel gaat stijgen en klimaatzones gaan verschuiven met rampzalige gevolgen. Eind jaren '80 is gestart met het bewustmaken van het grote publiek van deze risico's. Het hoogtepunt was in 2006 met de film 'An inconvenient truth' van Al Gore. Deze film/presentatie laat met allerlei grafieken en wetenschappelijke onderbouwing zien hoe urgent het opwarmingsprobleem is. De film won een Oscar en Al Gore en het 'intergovernmental panel for climate change, IPCC',

Dit is een printervriendelijke versie van het verhaal met dezelfde titel van Koos Tjalma dat in februari 2011 werd geplaatst op www.groenerekenkamer.nl/bedenkingen_tegen_duurzaamheid

een soort onderzoeks-commissie van de Verenigde Naties, wonnen in 2007 de Nobelprijs voor de vrede. Over de hele westerse wereld werd en wordt deze film vertoond. De grote dreiging van 'global warming' door menselijke CO₂ productie wordt overal op scholen gedoceerd.

Om de gevreesde opwarming door CO₂ te vermijden worden er wereldwijd programma's opgezet om de menselijke CO₂ uitstoot te verminderen en worden bomen geplant die CO₂ opnemen. De belangrijkste bijdrage aan de menselijke productie van CO₂ is gelegen in de verbranding van koolwater-stoffen (hout, steenkool, olie, gas). Nagenoeg alle menselijke activiteiten leveren CO₂ op. Het structureel beperken van CO₂ productie heeft dus enorme gevolgen voor de maatschappij. Voor westerse landen betekent dit een sterke matiging van energiegebruik en een dure omschakeling naar niet-CO₂-producerende-energie, zoals windmolens. Voor ontwikkelingslanden betekent dit dat zij zich niet zonder meer kunnen ontwikkelen zoals de westerse landen hebben gedaan.

In diverse internationale conferenties is getracht afspraken te maken over de beperking van CO₂ productie. Ontwikkelingslanden willen economisch kunnen groeien en verlangen dus een voorlopige vrijstelling van de CO₂-beperkingsafspraken of een financiële compensatie van de westerse wereld. Deze onderhandelingen verlopen uiterst moeizaam. Met een zeer forse reductie van menselijke CO₂ productie zijn astronomische kosten gemoeid.

Alle internationale conferenties ten spijt is de groei van de menselijke CO₂ productie in de afgelopen 20 jaar onverminderd doorgedaan. Dit geldt evenzeer voor de stijging van de CO₂ concentratie in de atmosfeer.

In de hele wereld hebben onderzoeksinstituten en het bedrijfsleven zich gestort op het CO₂ probleem. Er is een hele industrietak ontstaan die zich richt op het bieden van - en adviseren over - CO₂-neutrale oplossingen, het verzorgen van voorlichting aan publiek en

het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek. Een groot deel van deze activiteiten wordt door overheden gesubsidieerd, aangezien het trachten te bereiken van een reductie in CO₂ een nationale en internationale prioriteit is geworden.

Sceptische geluiden

Parallel aan al het alarm zijn er ook een sceptisch geluid te horen. Al vanaf de jaren '80 zijn er wetenschappers die aan de wetenschappelijke onderbouwing van CAGW twijfelen. Deze geluiden dringen echter nauwelijks door. Pas met de komst van het internet in de jaren '90 komt hiervoor een platform. De 'mainstream' wetenschappers en beleidsmakers gaan echter niet op de inhoudelijke bezwaren van sceptici in. Mensen die niet geloven in CAGW worden weggezet als 'flat earthers' en 'deniers' en moeten veelal voor hun carrière vrezen.

In de laatste jaren zwelt het sceptisch geluid echter zo sterk aan dat het ook steeds meer de gangbare media haalt. De belangrijkste argumenten van de sceptici zijn:

- De correlatie tussen CO₂ concentratie en temperatuur in de laatste 150 jaar is niet overtuigend: op dit moment stijgt de CO₂ concentratie maar de opwarming is al meer dan 10 jaar zo goed als afwezig en ook in het recente verleden hebben we lange perioden van stabiliteit of zelfs daling van temperatuur gezien (ca. 1940 - 1970) terwijl de CO₂ concentratie doorsteeg.

- Over een langere tijdsperiode gemeten (honderdduizenden jaren) kunnen we uit ijskernen herleiden dat hogere CO₂ concentraties volgend waren op hogere temperaturen in plaats van andersom.

- De CO₂ concentratie in de lucht is nog steeds zeer laag (gestegen van ca. 0,03% naar 0,04% in ca. 100 jaar), waterdamp zorgt voor 90% van het broeikas-effect.

- CO₂ is van levensbelang voor planten, een stijging van de (zeer lage) CO₂ concentratie werkt 'vergroenend'.

- Voor zover we kunnen nagaan hebben er in het zeer verre verleden aanzienlijk hogere concentraties van CO₂ bestaan (tot 20 X zo hoog) zonder dat dit met enorme hitte gepaard ging.

- De temperatuurgegevens van voor het satelliet-tijdperk (1979) zijn onbetrouwbaar en waarschijnlijk sterk beïnvloed door urbanisatie, waardoor een vals beeld van verwarming gemeten wordt. De geclaimde verhoging van ca. 0,7 graden in 150 jaar is verwaarloosbaar en schijnnaauwkeurig.

- De temperatuurmeetreeksen uit het verleden worden door de officiële verzamelaars (NOAA, CRU) statistisch bewerkt en selectief gebruikt waardoor een vals opwarmingsbeeld wordt gecreëerd. Hier zijn vele

voorbeelden van.[\[iii\]](#)

- De alarmistische projecties en voorspellingen uit de jaren '80 en '90 worden in de praktijk van vandaag niet waargenomen.

- De temperatuurreconstructies die 1000 jaar of meer terug gaan zijn uiterst discutabel, de reconstructie die Al Gore in zijn film laat zien met ca 1000 jaar stabiliteit en een plotselinge stijging in de laatste decenia is aantoonbaar onjuist, zowel qua metingen als qua statistische verwerking. De best beschikbare reconstructies[\[iv\]](#) laten zien dat het in de laatste 2.000 jaar zowel warmer als kouder is geweest dan nu, er is dus niets bijzonders aan de hand.

- De totale ijsmassa van Noord en Zuid pool is ongeveer constant. De Noordpool neemt een beetje af, de Zuidpool groeit. We hebben pas 30 jaar consistente meetgegevens hiervan. Anekdotische informatie van voor 1979 verhaalt regelmatig over bevaarbare Noordpool-routes honderd of meer jaren geleden. Er lijkt dus niets unieks aan de hand te zijn.

- Er kan geen bijzondere zeespiegelstijging worden gemeten, er is al eeuwen een stijging van enkele millimeters per jaar.

- Meer CO₂ als broeikasgas kan op zich zelf slechts zeer beperkte temperatuurverhoging forceren. Daar is weinig debat over. Het mechanisme dat in de CAGW theorie voor extra verwarming in de atmosfeer zou moeten zorgen is 'sterke positieve feedback' door waterdamp. De beperkte verwarming door CO₂ zou volgens de CAGW theorie een kettingreactie van verwarming oproepen. Verschijnselen die hierop zouden moeten wijzen worden echter niet gevonden ('hotspot' op circa 2 km hoogte) en in het verleden is een dergelijk 'run away effect' volgens onderzoek aan ijskernen nooit voorgekomen. De theorie is dus zeer onwaarschijnlijk.

- De gevaarlijke opwarming komt alleen uit computermodellen.

- Het IPCC is politiek en vooringenomen, hun 'mission statement' luidt (vrij vertaald): 'het wetenschappelijk onderbouwen van de ernstige verwarmende werking van menselijke CO₂ productie', natuurlijke oorzaken worden helemaal niet onderzocht.

- We hebben van een groot deel van de natuurlijke mechanismen en cycli die de gemiddelde wereldtemperatuur bepalen nog maar weinig kennis. Het is onmogelijk om een eventuele menselijke invloed te onderscheiden van natuurlijke variatie.

Met andere woorden: niets dat betrouwbaar gemeten kan worden wijst op ongewone opwarming en de theorie achter het 'versterkte broeikas-effect door menselijk geproduceerde CO₂' kan niet worden aangetoond, is onbewezen en onwaarschijnlijk.

Daarnaast wordt door andere sceptici aangegeven dat het bestrijden van de negatieve gevolgen van eventuele opwarming aanzienlijk eenvoudiger en goedkoper is dan het fundamenteel rantsoeneren en hervormen van de westerse economie. [\[v\]](#)

Toen in 2010 een grote hoeveelheid emails uitlekte ('Climategate') die de 'mainstream' klimaat-onderzoekers uit de meest gerenommeerde aan het IPCC gelieerde onderzoeksinstituten met elkaar deelden werd duidelijk dat sceptische publicaties jarenlang werden tegengehouden. Uit deze emails rees een beeld op van een kleine groep wetenschappers die de gang van zaken in het klimaat-onderzoek in hoge mate bepalen, elkaar in 'peer reviews' voortdurend de bal toespelen en die lijken toe te werken naar het presenteren van een zo alarmerend mogelijk beeld.

De beantwoording door de 'main stream' wetenschappers van de diverse kritische vragen uit het 'sceptische' kamp is veelal 'ad hominem' (de vragsteller wordt persoonlijk aangevallen) en zelden inhoudelijk. Voor zover er inhoudelijke antwoorden worden gegeven zijn deze weinig overtuigend en veelal onbewijsbaar, c.q. speculatief.

Conclusie

Om deze materie te kunnen beoordelen is het noodzakelijk zich enigszins te verdiepen in de klimaatwetenschap. Dat is niet iedereen gegeven. Toch vereist de redelijke beoordeling van de 'sceptische' vragen en de antwoorden daarop geen zeer diep kennisniveau. Het grote alarm dat wordt geslagen en de ingrijpende maatregelen die worden voorgesteld vereisen een overtuigende 'case' voor CAGW, die ook door relatieve leken niet eenvoudig ontkracht kan worden. Deze 'case' is er niet. De CAGW hypothese is onbewijsbaar, maar er kan ook niet worden 'bewezen' dat zij onjuist is. Hiermee moet het onderwerp worden ondergebracht in de 'pseudowetenschap'. [\[vi\]](#)

De genoemde fundamentele sceptische vragen en kritiekpunten kunnen ook na 20 jaar intensieve research niet overtuigend worden beantwoord. CAGW is daarmee niet erg geloofwaardig en zeker geen urgent probleem.

Langzamerhand begint ook het grote publiek in de gaten te krijgen dat de grote angstcampagne rondom menselijke 'CO₂ uitstoot' met als gevolg daarvan 'catastrofale opwarming van de aarde' op drijfzand berust. Een paar strenge winters helpen daarbij, evenals grote overstromingen in gebieden waarvoor kort geleden 'forever drought' werd voorspeld. Het warmt al ruim 10 jaar niet meer op, met de poolkappen is niets aan de hand evenmin als met de zeespiegel, van alarmistische voorspellingen en temperatuur-reconstructies blijkt niets te kloppen, IPCC rapportages blijken op de meest alarmerende punten onjuist en lijken politiek gemotiveerd.

Na meer dan 20 jaar publiciteitscampagnes en honderden miljarden onderzoeksgeld lijkt het hele klimaatverhaal gebaseerd te zijn op onbetrouwbare en onnauwkeurige metingen, rammelende theorieën en cirkelredeneringen, speculatieve computermodellen, selectieve en/of aangepaste onderzoeks-resultaten en statistieken, tunnelvisie en kuddedrag en natuurlijk, last but not least, door financiële belangen.

Het is politiek zeer incorrect geworden om CAGW ter discussie te stellen. Niettemin durven steeds meer wetenschappers publiek hun twijfel - of zelfs afwijzing - te uiten omtrent de hypothese van catastrofale opwarming door menselijke CO₂ productie [\[vii\]](#). Dit zijn bijna uitsluitend wetenschappers met pensioen of in de nadagen van hun carrière, die lopen geen risico. Sommige politici durven te volgen, en zelfs enkele massamedia verlaten schoorvoetend hun favoriete horror scenario's en passen de eenzijdige berichtgeving enigszins aan. De financieel belanghebbenden lijken nog het meest vasthoudend. Die hebben dan ook het meeste te verliezen. Klimaat en alles wat daarbij hoort (o.a. banken, windmolenaars, NGO's, adviseurs, wetenschappelijke instituten) is een miljarden business geworden, geheel opgebracht door belasting-betalers.

Ideologieën en belangen

Club van Rome

Met het rapport van de Club van Rome : "Grenzen aan de groei" werd in 1972 een direct verband gelegd tussen natuur & milieu en kapitalisme & de consumptie-maatschappij. De conclusie uit dit rapport kwam er op neer dat het voortgaan op dezelfde weg onherroepelijk zou leiden tot milieurampen, uitputting van aardse hulpbronnen en massale hongersnood (het klimaat was in die tijd nog niet ontdekt als risicogebied, er bestond zelfs een vrees voor 'global cooling' [\[viii\]](#)). Men voorsag bij ongewijzigd beleid een dramatische ineenstorting van de maatschappij op korte termijn. Als oplossing werd een abrupte beëindiging van economische groei bepleit, evenals drastische maatregelen tegen bevolkingsgroei. Dit vereiste uiteraard krachtig bestuur, liefst wereldwijd, en afschaffing van economische en andere vrijheden, tenminste tijdelijk. Hoewel de aanbevelingen van de Club van Rome niet integraal werden overgenomen heeft het rapport wereldwijd zeer grote invloed gehad en markeert het de start van de milieubewegingen die we heden ten dage nog steeds kennen.

Geen van de voorspellingen van de Club van Rome is uitgekomen. De 'groene beweging' ziet dat echter slechts als een kwestie van timing. De voorraden schaarse grond- en hulpstoffen vielen mee, de recycling heeft geholpen en de diverse milieumaatregelen en technische vindingen hebben ons meer tijd gegeven. Maar het probleem blijft. Als we niet tot drastische maatregelen komen - die grotendeels neerkomen op het beëindigen van de consumptie-

maatschappij, rantsoenering op diverse gebieden en het beperken van burgerlijke vrijheden - loopt het vroeger of later dramatisch af met de wereld.

Het 'opraken' van aardolie leek enige tijd een goed thema om de 'groene argumenten' kracht bij te zetten. Kernenergie werd na het tot mythische proporties opgeblazen ongeluk in Chernobyl in 1986 lange tijd als te gevaarlijk beschouwd en viel dus af als oplossing. Nieuwe exploratie-technieken en olievondsten [ix] en de groeiende toepassing van ruimschoots beschikbaar - en relatief 'schoon' - aardgas [x] [xi] maakten het energie-vraagstuk echter minder urgent. De argumentatie is inmiddels gedeels verschoven naar 'de geopolitiek ongewenste afhankelijkheid van instabiele en/of onbetrouwbare olie- en gasexporterende landen'. Recente enorme vondsten van 'shalegas' lijken overigens ook dat laatste argument op termijn te kunnen ontkrachten. [xii]

Groene ideologie

De ontdekking van het 'klimaatprobleem' en de oprichting van het IPPC in de jaren '80 gaf de 'groene beweging' weer vleugels. Deze beweging kreeg extra kracht toen in 1989 het 'ijzeren gordijn' viel en verwaald geraakte socialistische aanhangers het milieu en klimaat als nieuwe heilsbron in hun armen sloten met als gemeenschappelijke vijand de industrie, de consumptiemaatschappij en het kapitalisme. De oprichting van Groen Links in Nederland als fusie van groene en communistisch/-socialistische partijen is dan ook niet toevallig.

Maar niet alleen antikapitalisten vallen voor de groene beweging. Ook voor calvinisten spreekt het sober en terughoudend omgaan met God's schepping tot de verbeelding. Dit onder de noemer 'goed rentmeesterschap'. De consumptiemaatschappij wordt ook door deze groep als ongewenst, verspillend en onrechtvaardig gezien. Met name ook internationaal. De internationale solidariteit is van oudsher natuurlijk eveneens een thema bij de socialisten.

Ten slotte zijn er nog de groene activisten van het zuiverste soort, (veelal urbane) natuuridealisten die de pure natuur met haar ecologische evenwicht als ideaal zien. Iedere verstoring die de mens aan dit prachtige evenwicht aanbrengt moet worden vermeden of ten minste worden gecompenseerd. Eigenlijk hoort de mens er niet bij, hooguit als loslopende jager/verzamelaar zoals in de oertijd.

Deze cocktail van ideologieën heeft gaandeweg bezit genomen van de publieke opinie. Het overgrote deel van de westerse bevolking onderschrijft het belang van streng milieubeheer en zuinig omgaan met energie en grondstoffen. Veel mensen maken zich op een of andere manier zorgen over de toekomst van de natuur en dientengevolge over het lange termijn voortbestaan van de mensheid op aarde.

Groene belangen

Met de 'klimaatproblematiek' als vliegwiel is een groot aantal milieu- en klimaatgerelateerde organisaties en -initiatieven versterkt of nieuw ontstaan. In eerste instantie vooral vanuit overheden en NGO's. De politiek heeft het onderwerp milieu/klimaat hoog op de agenda gezet, immers wat het publiek bezighoudt verdient politieke aandacht. Vervolgens is ook het commerciële bedrijfsleven op het onderwerp actief geworden. Dit laatste deels uit overtuiging, deels uit commerciële/reputatie overwegingen en ook voor een belangrijk deel om aanspraak te kunnen maken op subsidiestromen. Ten slotte zijn 'last but not least' ook de 'mainstream media' zeer actief en betrokken als het over klimaat en de groene gedachte gaat. Allereerst waarschijnlijk omdat 'slecht nieuws' beter verkoopt, en er zijn op milieu/klimaat gebied vele apocalyptische beschouwingen beschikbaar. Maar wellicht ook omdat het 'groene geluid' een 'links' thema is en de mainstream media overwegend een linkse oriëntatie hebben.

Werkelijk in alle haarvaten van de maatschappij is het groene thema doorgedrongen. Op scholen worden de klimaat- en milieu-apocalyps kritiekloos onderwezen, op de radio, televisie en in kranten komt het expliciet of terloops in alle denkbare programma's en artikelen ter sprake. In bedrijven en overheden is 'groen' een vast onderdeel van alle plannen en activiteiten. Celebrities van diverse pluimage betuigen op grote manifestaties en popconcerten hun onvoorwaardelijke steun. De groene gedachte is alom aanwezig.

Of de verschillende spelers op het groene veld allemaal sterke ideologische drijfveren hebben is niet zeker. Wat wel vaststaat is dat zij sterke belangen hebben bij de continuering en intensivering van het groene thema. Voor overheden is dit een groeiend beleids-, controle- en belastingterrein, voor de VN en EU is dit een thema dat belangrijke uitbreiding van bevoegdheden rechtvaardigt, voor alle andere spelers is het een geld-, prestige- en reputatiezaak. Dit maakt het beeld voor de gewone burger diffuus. Van alle kanten wordt gewezen op klimaat en milieurisico's. Maar de spaarlampenfabriek in het Zuiden des lands, de windmolenaar in Urk, de 'klimaathypothek' verkopende bank, de oneindige stoet 'goede doelen/ milieu-organisaties' en zelfs de VN, de EU, de nationale of lokale overheid, het KNMI en de universiteit lijken allen voor eigen parochie te preken.

Het is niet vreemd dat 'het establishment' zo lang mogelijk vasthoudt aan het concept van de catastrofale opwarming van de aarde door CO₂. Er zijn vele miljarden mee gemoeid. En de burger betaalt. Het is vooral dankzij het internet dat de wetenschappelijke zwakte, de onbetrouwbaarheid van de meetgegevens en de vele belangen rondom 'global warming' langzaam bekend worden bij een breder deel van de bevolking. Voor de inwoners van Urk valt te hopen dat

dit besef ook in de politiek doordringt voordat het historische karakter van dit dorp door een megalomaan windpark definitief wordt vernield.

Duurzaamheid is nog in de mode

Het begrip 'duurzaamheid'

Interessant is dat zelfs de meest overtuigde 'klimaatsceptici' zich gewoonlijk haasten om te verklaren dat het weliswaar onduidelijk is of (door mensen veroorzaakte) CO₂ uitstoot invloed op het klimaat heeft, maar dat het natuurlijk wel goed is om zuinig met fossiele brandstoffen en andere natuurlijke bronnen om te gaan en in brede zin 'duurzaamheid' te betrachten.

Duurzaamheid is in haar hedendaagse betekenis in 1987 gedefinieerd door de VN-commissie Brundtland als *ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen*. Anders gezegd: 'we hebben de aarde te leen van onze kinderen en kleinkinderen'.

Duurzaamheid betekent onder meer: zo min mogelijk energie verbruiken, niet uitbundig consumeren maar 'consuminderen', zo min mogelijk afval veroorzaken, huisvuil zorgvuldig scheiden voor de recycling en zuinig zijn met drinkwater. Dit alles niet zozeer om kosten te besparen maar om te voorkomen dat de aardse hulpbronnen 'op' raken en er onvoldoende over is voor de volgende generaties. Dat de volgende generaties nog talrijker lijken te worden dan de mensheid nu al is vormt in dit denken een grote bron van zorg. 'Vroeger of later moet dit wel mislopen'.

In sommige kringen is het begrip duurzaamheid nog aanzienlijk uitgebreid en omvat het ook zaken als het tegengaan van armoede, corruptie, kinderarbeid, moderne vormen van slavernij, dierenmishandeling en de bio-industrie. Het duurzaamheidsbegrip in deze breedte laat ik hier buiten beschouwing.

Consequenties

De consequenties van het zuivere duurzaamheidsdenken zijn verreikend. In de kern komt het er op neer dat de 'natuurlijke orde' niet mag worden verstoord. Alle menselijke effecten op de natuur zijn in wezen ongewenst en zouden teniet moeten worden gedaan, gecompenseerd. De aanwezigheid van mensen zou geen invloed mogen hebben op de aardse natuur. De natuur in haar 'oervorm' is de ideale situatie, die moeten we zo veel mogelijk herstellen en behouden voor latere generaties. Mensen dienen zich niet als exploitant van de natuur op te stellen. De natuur is niet van ons, we zijn er onderdeel van en we moeten haar beschermen.

Internationale aspecten

De internationale dimensie van duurzaamheid is een interessante complicatie. De westerse wereld is rijk en

gezond geworden door haar 'overwinning' op de natuur. Wouden werden gekapt, gevaarlijke dieren grotendeels uitgeroeid en wateren bedwongen. Diverse natuurlijke hulpbronnen zijn aangeboord en gebruikt om een industriële samenleving en een comfortabele consumptie-maatschappij te creëren die deze menselijke rijkdom en gezondheid mogelijk hebben gemaakt. De bevolking in de westerse wereld is gedurende dit proces enorm gegroeid om vervolgens te stabiliseren en (op dit moment) licht af te nemen. Pas in laatste instantie (circa de laatste 50 jaar) werd in de westerse wereld prioriteit gegeven aan natuur en milieu. Inmiddels is het hier schoner en 'groener' dan het in eeuwen is geweest.

Het minder ontwikkelde deel van de wereld streeft ernaar om een zelfde ontwikkeling door te maken. Dit nu is in de ogen van de groene beweging onmogelijk gezien de schaarse beschikbaarheid van aardse hulpbronnen. Wanneer ontwikkelingslanden tot een zelfde niveau van welvaart, bijbehorend energiegebruik en CO₂-productie zouden komen als de westerse wereld zouden bestaande voorraden olie, delfstoffen, landbouwgrond, etc. te kort schieten, c.q. snel uitgeput raken. 'Dan hebben we twee aardbollen nodig'. Bovendien zouden door de CO₂ uitstoot catastrofale klimaatgevolgen optreden.

De oplossing voor dit internationale vraagstuk bestaat in de ogen van duurzaamheidsdenkers uit een combinatie van strenge welvaartsrantsoenering in het westen, welvaartsoverdracht/-ontwikkelings-hulp aan ontwikkelingslanden, 'wereldwijde transitie naar duurzame energievormen' en beperking van (bevolkings-) groei in ontwikkelingslanden. In wezen komt dit neer op een vergaande wereldwijde rantsoenering en welvaartsnivellering.

Internationale autoriteit

Dit alles vereist krachtig internationaal bestuur, want 'milieuproblemen houden niet op aan de landsgrenzen' en internationale nivellering gaat niet vrijwillig. De vraagstukken overstijgen het niveau van individuen of landen, zij zijn mondiaal en gelden de langere termijn. Dat maakt ze ongeschikt voor op korte termijn (deel) belangen gerichte democratische behandeling op het niveau van burgers of landen. Uiteindelijk, maar dat wordt er zelden bij gezegd, is de genoemde oplossing niet goed denkbaar zonder een soort 'wereldautoriteit' en het goeddeels inleveren van de nationale autonomie en burgerlijke vrijheden. In Europa lijkt de EU in veel opzichten de eerste stap. Bij de VN/IPCC beraadslagingen komt naar aanleiding van het 'beheersen van het klimaatprobleem' regelmatig aan de orde dat wereldwijd werkende bureaucratieën zouden moeten worden opgesteld die een en ander moeten kunnen afdwingen en controleren. Hier komt ook het bredere begrip van duurzaamheid in beeld. Door een versterkt internationaal bestuur, of zelfs een 'wereldregering', kunnen andere wereld-wijde misstanden (zoals oorlogen, uit-

buiting, te grote inkomensverschillen, moderne slavernij, corruptie, kinderarbeid, etc.) eveneens worden aangepakt.

'Moral highground'

Ik ben ervan overtuigd dat het overgrote deel van de (westerse) bevolking sympathie heeft voor duurzaamheid, overigens zonder zich rekenschap te geven van de uiterste consequentie van dit denken. Soberheid, verspilling tegen gaan, de boel netjes houden, niets moois stuk maken, het goede behouden, eerlijk delen. Het zijn allemaal deugden waar toch niemand tegen kan zijn?

Er zijn vooral verschillen in opvatting over de urgentie van duurzaamheid, veel minder over het principe. Het is helaas in de westerse wereld zo goed als onmogelijk om als modern mens volledig naar 'duurzame' maatstaven te leven. Maar 'eigenlijk zou het wel moeten'. Wie werkelijk duurzaam en milieubewust leeft is een 'beter' mens. Wij zijn derhalve allen 'zondaars'. Dat is de 'moral highground' van de groene beweging.

Tegen duurzaamheid

De gene die zich in de westerse wereld uitspreekt tegen duurzaamheid wordt niet begrepen. Er wordt aangenomen dat bedoeld wordt: het is een mooi ideaal, maar het is niet haalbaar.

Dat is niet wat ik bedoel.

Eindige voorraden

Allereerst is duurzaamheidsdenken gebaseerd op het principe van de eindige voorraden. Aardse hulpbronnen raken uitgeput. Met de groei van het aantal mensen zullen de schaarse voorraden steeds meer worden aangesproken en dus snel opraken. Dit klinkt plausibel.

De praktijk is echter dat de voorraden van nagenoeg alles dat we kennen, c.q. belangrijk vinden, in de afgelopen eeuwen alleen maar zijn toegenomen. Dat klinkt vreemd. Maar het is het gevolg van de verwarring die er bestaat tussen voorraden die we gevonden hebben of op korte termijn met de ons bekende technieken verwachten te vinden versus de werkelijke voorraden die in de aarde aanwezig zijn en die we steeds verder kunnen exploreren.

Het volume van de aarde wordt door de meeste mensen geweldig onderschat. Op dit moment halen we jaarlijks circa 100 kubieke kilometer aan (brand- en delf)stoffen uit de aarde. Wanneer we hiermee nog 100 miljoen jaar doorgaan hebben we minder dan 1 % van de aarde gebruikt [xiii]. Hierbij wordt nog geen rekening gehouden met recycling. Steeds meer van wat we gebruiken wordt op dit moment hergebruikt, waardoor de horizon nog veel verder weg komt te liggen. Bovendien is de aarde niet onze enige bron. De zon levert energie voor het laten groeien van planten

die weer nieuwe hulpbronnen vormen. Op de termijn van miljoenen jaren kan redelijkerwijs verwacht worden dat we zo nodig de maan en ook andere planeten als hulpbronnen kunnen inzetten.

Voor de landbouw en de voedselvoorziening gelden soortgelijke overwegingen. We gebruiken vandaag wereldwijd niet meer landbouwgrond dan we 100 jaar geleden gebruikten. Hiermee voeden we een veelvoud van het aantal mensen. En dat ook nog met aanzienlijk hoogwaardigere en calorierijkere voeding. [xiv] Technisch zijn we met de huidige technieken al in staat om een veelvoud van het huidige aantal mensen op de wereld volwaardig te voeden. De stijgende concentratie CO₂ in de lucht gaat hier ook nog eens bij helpen. Studies laten zien dat bij een verdubbeling van de CO₂ concentratie in de lucht de wereldvoedselproductie circa 30% zal toenemen. [xv]

Er blijkt dat we telkens weer betere hulpbronnen en technieken vinden die de oude overbodig maken. Dat is geen toeval, we zijn voortdurend met het zoeken naar nieuwe oplossingen bezig. Het stenen tijdperk is niet geëindigd door een gebrek aan stenen, het turf steken eindigde niet door een gebrek aan turf, de kolenstook eindigde niet door een gebrek aan kolen en het olietijdperk zal niet eindigen door een gebrek aan olie.

Zolang er voldoende menselijk vernuft is en er maatschappelijke structuren bestaan die dat vernuft voldoende ruimte geven is er van een betekenisvolle fysieke eindigheid van hulpbronnen geen sprake.

Kwijnende natuur

In kringen van groenaanbidders wordt nogal eens gesteld dat de natuur het door de mensen moeilijk heeft en dat de problemen eigenlijk alleen maar erger worden. De oceanen zijn leeggevisd, de bossen vernietigd, het milieu is verontreinigd, de pure natuur is nagenoeg verdwenen, het aantal diersoorten neemt door de mens drastisch af, etc.

Het hangt er bij dit soort beschouwingen vanaf hoever we in de tijd terug willen gaan. In de prehistorie, toen er nog nauwelijks mensen waren, bestond de wereld geheel uit 'pure natuur'. Er was toen waarschijnlijk meer bos dan nu. Of er ook meer vis in de oceanen zat is de vraag, de visstand is een voortdurend evenwicht tussen diverse elkaar beconcurrerende soorten. Door ingrijpen van de mens is dat evenwicht veranderd, maar niet noodzakelijkerwijs met een vermindering van de totale visstand tot gevolg. Milieuverontreiniging door mensen was er nog niet, zoveel is zeker. Het aantal diersoorten echter, de biodiversiteit, was in die tijd waarschijnlijk kleiner dan vandaag omdat de evolutie van verschillende soorten steeds verder gaat en ook omdat er door de mens meer verschillende landschappen zijn ontstaan en worden onderhouden en er vandaag bovendien actief getracht wordt soorten in stand te houden die in een 'pure' natuur niet zouden

overleven. Van een grootschalige uitsterfing van soorten is geen sprake. [\[xvi\]](#)

Met de groei van het aantal mensen op aarde groeide ook de menselijke invloed op de natuur. Hele wouden werden gekapt, landschappen werden grootschalig gewijzigd, grote steden ontstonden, lokaal was de menselijke vervuiling aanzienlijk, maar mondiaal gezien kleinschalig. Bij de start van de industriële revolutie begon in het westen op flinke schaal vervuiling op te treden, met duidelijk waarneembare negatieve consequenties voor de natuur. Ongeveer 50 jaar geleden is het een prioriteit geworden om hier aandacht aan te besteden. Op dit moment is het in de westerse wereld schoner en groener dan het in de laatste paar honderd jaar is geweest. In Nederland staat ruwweg vier maal zoveel bos als 200 jaar geleden. Water en lucht zijn schoner dan zij in eeuwen zijn geweest.

In minder ontwikkelde gebieden verkeert men in één van de stadia die het westen in het verleden heeft doorgemaakt. In de pre-industriële gebieden bestaat lokaal forse vervuiling maar op relatief kleine schaal. In industriële ontwikkelingsomgevingen wordt hier en daar stevig verontreinigd, vergelijkbaar met het westen van 200 jaar geleden. Maar in bijvoorbeeld China is de ontwikkelings-stap die in het westen 50 jaar geleden begon al zichtbaar. Zo worden er in China enorm veel bomen geplant waardoor dit land een aanzienlijke vergroening doormaakt, in veel hoger tempo dan we hier hebben gedaan. In Brazilië en in Indonesië wordt nog veel gekapt, maar er groeit ook heel veel bos terug. Er staat hier nog meer dan 80% van de ‘oerbossen’ overeind, aanzienlijk meer dan er indertijd van de grote wouden in Europa is overgebleven. De boskap wordt mondiaal in de zin van bosoppervlak min of meer goedge maakt door de vergroening van o.a. China en de westerse wereld. De hoeveelheid bos op aarde lijkt systematisch te worden onderschat. [\[xvii\]](#)

Al met al is er op dit moment geen reden om bezorgd te zijn over de mondiale stand van de natuur.

De absolute schoonheid en goedheid van natuur

Er lijkt tegenwoordig weinig discussie te zijn over de notie dat ongerepte, niet door de mens beïnvloede, natuur goed en mooi is. En dat het natuurlijk evenwicht binnen een ecosysteem van een delicate schoonheid is die niet mag worden verstoord. Toch zijn deze visies moeilijk houdbaar. Ecosystemen worden voortdurend verstoord, vooral door natuurlijke oorzaken, waarna zich weer een nieuw evenwicht instelt. Ongerepte natuur kan door lokale dominantie van een soort heel monotoon en soortenarm zijn. Door ‘natuurlijke’ bliksemingslag worden regelmatig bossen in de as gelegd. Door natuurlijke overstromingen, aardbevingen, vulkaanuitbarstingen, etc. worden slachtingen uitgevoerd op de lokaal aanwezige fauna en flora. Meer dan 99% van de plant- en diersoorten

die ooit hebben bestaan is op natuurlijke wijze uitgestorven.

De vraag of natuur ‘mooi’ is, is een kwestie van menselijke smaak. Velen zien liever een ongerept oerwoud dan een grote stad. Maar dat oerwoud dient zich wel op veilige afstand te bevinden van de woonomgeving. Tijgers, slangen en olifanten, wolven en beren, het zijn alle indrukwekkende dieren, maar niet voor in de achtertuin. In een werkelijk ongerept woud zou de gemiddelde moderne mens niet meer dan een dag overleven.

De schoonheid geldt voorts uitsluitend grotere ‘knuffelbare’ dieren. Reptielen kunnen in het algemeen op minder menselijke sympathie rekenen dan zoogdieren of vogels. Insecten, parasieten en nog kleinere kriebelaars worden vooral eng en gevaarlijk gevonden. De komst van het H1N1 of AIDS virus wordt zelden toegejuicht als een welkome aanvulling op de zo bezongen biodiversiteit.

De rigoureuze indeling van het planten- en dierenrijk in ‘nuttige’ en ‘schadelijke’ soorten, zoals ons in het verleden werd bijgebracht, was misschien wat ongenueanceerd. Maar het kritiekloos aanbidden van ‘het natuurlijk evenwicht en de soortenrijkdom’ is vooral een sprookje voor urbane idealisten. De natuur ‘goed’ of ‘slecht’ vinden, ‘mooi’ of ‘lelijk’, is louter een subjectieve menselijke kwalificatie zonder enige echte betekenis.

Tegen mensen

De liefde voor de natuur lijkt bij groene idealisten vaak zover te gaan dat planten en dieren boven mensen worden geplaatst. Door velen wordt een forse reductie van de menselijke bevolking bepleit, (vooralsnog) niet door actieve uitroeiing maar door geboortebepaling. Het heeft er op zijn minst de schijn van dat deze visie niet alleen wordt ingegeven door de zorg of al deze mensen wel gevoed kunnen worden, maar ook - en vooral - door de overtuiging dat een wereld met minder (of geen) mensen in zichzelf mooier en zuiverder is.

Zo is in de jaren ‘70 het gebruik van het bestrijdingsmiddel DDT wereldwijd uitgebannen omdat er aanwijzingen waren dat er resistentie onder insecten optrad en bepaalde insectenetende vogelsoorten als gevolg daarvan minder goed gedijen [\[xviii\]](#). DDT was echter ook bekend als een probaat middel tegen de gevreesde malaria. Deze mensenziekte was als gevolg van DDT-gebruik bijna geheel uitgeroeid. Na het verbod op DDT eiste malaria binnen een paar jaar weer meer dan een miljoen menselijke slachtoffers per jaar. Niettemin hebben de DDT-verbieders van indertijd nergens spijt betuigd van hun acties en zijn ze er nog steeds trots op dat de vogelstand op peil is gebleven en dat ze ‘erger’ hebben voorkomen. Rachel Carson, de schrijfster van ‘Silent Spring’ waarin alarm werd geslagen over de milieurisico’s van DDT, wordt in

milieukringen nog altijd geëerd. Recentelijk (in 2006) werd het gebruik van DDT door de WHO weer beperkt toegestaan, ettelijke miljoenen menselijke malariaslachtoffers later.

Deze keuze voor 'de natuur' tegen 'de mensen' is geen eenmalige 'fout' uit het verleden. De recente grootschalige inzet van 'biobrandstof' heeft de voedselprijzen wereldwijd sterk doen stijgen met toenevende hongersterfte in ontwikkelingslanden als gevolg. De krachtige ontmoediging van het gebruik van fossiele brandstof voor energiecentrales heeft de noodzakelijke 'elektrificatie' in ontwikkelingslanden vertraagd en duurder gemaakt, waardoor er nog steeds in huis op rokerige vuurtjes wordt gestookt met vele menselijke slachtoffers. Er zijn voorbeelden te over waar de westerse 'liefde voor de natuur' in ontwikkelingslanden dagelijks mensenlevens kost.

En zelfs in ons dichtbevolkte land worden vele miljarden besteed aan het creëren van een 'Ecologische Hoofd Structuur' waarbij circa 1/6 van het Nederlands landoppervlak wordt gereserveerd voor natuur en middels o.a. 'ecoducten' onderling wordt verbonden met als onbewezen doelstelling dat de 'biodiversiteit' hiermee wordt gestimuleerd. Tegelijkertijd wordt beknipt op wegenbouw met voor miljoenen automobilisten en transporteurs dagelijks lange files als gevolg [xix] en wordt uit geldgebrek voor bejaarden in tehuizen een wekelijkse 'luierdag' geïntroduceerd. Een kwestie van prioriteiten.

Ontkenning van vooruitgang

Sinds eind jaren '60 wordt het begrip 'vooruitgang' veelal smalend en cynisch gezien. Alsof de vergiftigde oceanen, de rokende fabrieken, het levensgevaarlijke kernafval en de uitzichtloze ellende in de wereld vooruitgang genoemd kunnen worden.

Feitelijk is deze ontkenning van menselijke vooruitgang echter onjuist. Naar alle meetbare maatstaven gaat het de mensheid op dit moment beter dan ooit eerder in de geschiedenis[xx]. Dat geldt zowel de westerse wereld als ook de ontwikkelingslanden. De levensverwachting is wereldwijd spectaculair toegenomen, kindersterfte en ondervoeding nemen af, opleidingsniveaus nemen wereldwijd toe en dit proces gaat nog altijd door. Er is een groot verschil tussen rijke en arme landen, maar in beide is deze positieve trend onmiskenbaar.

Deze verbetering is voor een belangrijk deel te danken aan nieuwe technische vindingen, sterk verbeterde transport en communicatie mogelijkheden en maatschappijvormen die de ontwikkeling van verbeteringen van allerlei soort actief stimuleren.

Sinds de verlichting is een groot deel van de mensheid continu bezig om verbeteringen aan te brengen op alle niveaus. Dit geldt niet alleen de wereldschokkende topuitvindingen in wetenschappelijk/-technologische

instituten, maar ook de eindeloze stroom kleinere verbeteringen die op werkniveau aangebracht worden in procedures, processen en producten in alle mogelijke takken van bedrijvigheid.

De voortdurende vernieuwings- en verbeteringsdrift staat in veel opzichten haaks op de duurzaamheidsgedachte van het 'herstellen van de wereld in haar oervorm en het vermijden, dan wel compenseren, van de menselijke 'footprint' op de wereld'.

Zoals onze generatie profiteert van de vele verbeteringen die onze voorouders hebben gerealiseerd, zo laten wij onze kinderen en kleinkinderen een wereld na met wederom betere medicijnen, betere communicatie- en transportmiddelen, betere voedselvoorziening, hogere levensverwachting en hogere opleidingsniveaus.

Bevolkingsgroei

De voortdurende bevolkingsgroei die er de laatste eeuwen is geweest was een belangrijke motor voor vernieuwing en verbetering. Het was nodig om de tractor uit te vinden om het land te bewerken. En het was nodig om slimmere en betere gewassen te ontwikkelen met een hogere opbrengst. Er waren bovendien nieuwe afzetmarkten te ontwikkelen die al die vernieuwings-inspanning economisch de moeite waard maakten. Deze logica is fundamenteel voor het concept van economische groei. Zowel voor de vraagkant (potentiële afzetmarkten) als voor de aanbodkant (nieuwe uitvinders en 'verbeteraars') is bevolkingsgroei onontbeerlijk. Dit proces gaat naar het zich laat aanzien nog wel even door. Maar er wordt voorspeld dat de wereldbevolking in de tweede helft van deze eeuw zal stabiliseren (rond de 9 miljard mensen) om vervolgens te gaan dalen.

Deze verwachte stabilisering van de wereldbevolking doet duurzaamheidsdenkers een zucht van verlichting slaken, hoewel men het verwachte aantal van 9 miljard onaanvaardbaar hoog vindt en er getwijfeld wordt aan de juistheid van de voorspelling. Die twijfel deel ik. Uit de historie is gebleken hoezeer we er met demografische voorspellingen naast kunnen zitten.

Het is mijns inziens de vraag of een stabiel of zelfs dalend bevolkingsaantal op termijn wel een aantrekkelijke wereld oplevert. Is er dan nog wel voldoende druk, c.q. economische aantrekkelijkheid voor het ontwikkelen van vernieuwingen? Kan een vrije markt economie met maximale individuele vrijheid dan nog wel blijven bestaan? Hebben we dan op termijn nog wel voldoende 'verbeteraars'? Of levert dit een stagnerende wereld op zonder vernieuwing en een nadruk op (eerlijke) verdeling? Zou de mensheid het op die manier lang kunnen volhouden?

Het verstikkende verzorgsbeginsel

Eén van de centrale leerstukken van het duurzaamheidsdenken is het 'verzorgsbeginsel'. De bekendste

definitie is te vinden in het Brundtland rapport (1987) en de Rio Declaration (1992). Vrij vertaald luidt deze definitie: als er kans is op serieuze of onomkeerbare schade, dan mag het gebrek aan volledige wetenschappelijke zekerheid niet gebruikt worden als reden om maatregelen uit te stellen.

In de praktijk wordt het voorzorgsbeginsel veel gebruikt om de inzet van nieuwe technologie te verbieden of vertragen, danwel het gebruik van bestaande technologieën te verminderen omdat niet bewezen kan worden dat er (op termijn) geen negatieve milieueffecten optreden. Zo wordt nog steeds fel geageerd tegen het gebruik van genetisch gemodificeerde gewassen omdat gevreesd wordt voor negatieve milieu- of gezondheidsconsequenties op lange termijn. Om dezelfde reden worden kolen-, gas- en oliecentrales ontmoedigd omdat niet uitgesloten kan worden dat er op lange termijn atmosferische verwarming optreedt als gevolg van CO₂.

En bovenal is er angst voor kernenergie. Hoewel nucleaire energie in de laatste 50 jaar heeft aangetoond veruit de veiligste en betrouwbaarste energiebron te zijn en er massa's wetenschappelijk bewijs zijn geleverd dat de risico's van radioactieve straling absurd overdreven worden, blijft er grote angst bestaan. Nog steeds worden horrorverhalen verteld over het ongeluk bij Three Mile Island en over het grote Chernobyl incident, waarbij het aantal dodelijke stralingsslachtoffers (0, respectievelijk 59) in het niet valt bij het jaarlijks dodental in kolenmijnen. De angst is zo groot dat het taboe is om over dit onderwerp objectieve en goed gedocumenteerde feitelijke informatie te verschaffen [\[xxi\]\[xxii\]](#).

Het zijn met name de onbekende niet aantoonbare negatieve lange termijn effecten die hierbij zwaar worden 'gewogen', de evidente voordelen die op korte termijn al realiteit zijn - en vaak mensen-levens kunnen redden - worden hiertegen weggestrept.

Hiermee is het voorzorgsbeginsel vooral een conservatief beginsel van angst geworden. Angst voor vernieuwing. Angst voor het onbekende [\[xxiii\]](#). Veel vernieuwing wordt hierdoor gesmoord. Men grijpt liever terug op middeleeuwse technieken als windmolens, die alleen dankzij ruimhartige overheids-subsidie kunnen blijven draaien.

Wetenschappelijke beperkingen

De aan 'duurzaamheid' verbonden wetenschap houdt zich bijna zonder uitzondering bezig met onderwerpen als 'biologie', 'oceanologie', 'glaciologie', 'geologie' en 'ecologie'. In het verleden waren deze wetenschappen grotendeels inventariserend en beschrijvend van aard. Repeteerbare experimenten en testbare wetenschappelijke theorieën met harde causaliteitsrelaties, zoals in de natuur- of scheikunde, zijn bij deze onderwerpen veelal onmogelijk. Dit allereerst omdat het onderwerp te veel samenhangende facetten bevat

waarvan we er maar een deel kennen, laat staan begrijpen. Ten tweede is het veelal onmogelijk om ter verkrijging van een representatieve testomgeving een deel van het onderwerp te isoleren voor wetenschappelijke proeven. Het gaat bij duurzaamheid nu juist om het geheel. 'De natuur' of 'de aarde' is onderwerp van zorg. Analyse en beproeving van een klein stukje daarvan is niet representatief omdat juist alles met alles in dat geheel samenhangt. Ten slotte gaat het veelal om het bestuderen van allerhande verschijnselen op lange termijn, vaak tenminste in termijnen van enige decennia. Dat nu is problematisch omdat we nauwelijks over nauwkeurige en voldoende gedetailleerde gegevens uit het verleden beschikken en we ook niet 50 jaar willen wachten met het doen van uitspraken. Stellige uitspraken aangaande lange termijn ontwikkelingen op duurzaamheidsgebied zijn door al deze beperkingen zelden meer dan pure speculatie.

Gecorrumpeerde wetenschap

Door de 'maatschappelijke relevantie' van duurzaamheid worden wetenschappers niettemin onder grote druk gezet om tot stellige uitspraken en voorspellingen te komen, zodat allerlei beleid daarop kan worden afgestemd. Deze druk is nog aanzienlijk toegenomen met de wijzigende financiering van onderzoek. In het (alweer verre) verleden bepaalden universiteiten grotendeels zelf waar zij onderzoeksgeld aan wilden uitgeven. Het ging om de wetenschappelijke nieuwsgierigheid. Of onderzoeksresultaten praktisch toepasbaar waren in de maatschappij was van latere zorg. Die situatie is in de laatste decennia drastisch veranderd. Bijna al het onderzoek dat heden ten dage wordt uitgevoerd is specifiek gefinancierd. En in de gevallen waar het 'duurzaamheid' betreft heeft de financier meestal belang bij zowel de duidelijkheid als ook de richting van de uitkomsten.

Deze situatie zet bij duurzaamheidsgerelateerd onderzoek de deur wagenwijd open voor 'pseudowetenschap' en 'advocacy research'. Op basis van zeer beperkte onderzoeksgegevens worden speculatieve lange termijn trends geconstrueerd, correlaties worden tot causaliteit verheven en specifieke casuïstiek wordt gepresenteerd als exemplarisch. Zelfs lijken onderzoeksresultaten die niet stroken met de gewenste conclusie te worden weggelaten of worden zonodig passende resultaten gefingeerd. Door het nauwelijks repeteerbare karakter van veel van dit soort studies blijft dit gedrag veelal onbewijsbaar en dus onbestraft.

'Weg met ons'-mentaliteit

De nadruk op de 'schuldige' welvarende westerling, consument, automobilist, vleeseter, vliegvakantieliefhebber lijkt voor een belangrijk deel terug te voeren op een enigszins geperverteerde christelijke notie van de zondeval. Dat de wereldwijde degradatie van de natuur niet aantoonbaar is (en wellicht überhaupt

geen probleem), dat de onverkorte mondiale invoering van Kyoto protocollen zelfs volgens de IPCC modellen geen zier helpt tegen vermeende 'global warming', dat windmolen-parken alleen maar geld kosten en aantoonbaar meer schade dan heil brengen voor het milieu [xxiv], dat het grootschalig overdragen van middelen aan regimes in ontwikkelingslanden de zaken ter plaatse alleen maar erger maakt [xxv] en, last but not least, dat het uitvoeren van al dit soort maatregelen onze westerse economieën ernstig schaadt doet allemaal niet ter zake.

Er lijkt zich een soort masochistische 'weg met ons'-mentaliteit van de duurzaamheidsdenkers meester te hebben gemaakt. Wij verdienen het om stevig in ons eigen vlees te moeten snijden. Wij moeten boete doen voor ons ongebreideld consumentisme. Dat is een zonde. De gretigheid waarmee het 'doomsday pessimisme' in allerlei vormen wordt gepredikt doet vermoeden dat de duurzaamheidsprofeten ernstig teleurgesteld zouden zijn wanneer het allemaal wel meevalt. Rondom de 'klimathype' zijn de eerste tekenen al zichtbaar van het verleggen van de 'problemen' van 'opwarming' naar 'biodiversiteitsvermindering', een zo mogelijk nóg verder gezocht, onbewijsbaar fantoom issue [xxvi].

Beheersingsdrang, vrijheidsbeperking

Naast de genoemde 'christelijke' 'weg met ons'-component van het duurzaamheidsdenken valt ook de anti-kapitalistische, anti-industriële en anti-vrijheids kant van dit gedachtegoed op. Zonder dat er serieuze bewijzen zijn geleverd worden industrieën gedwongen tot vergaande milieu effect beperkende maatregelen tot en met het 'afvangen' van CO₂. Kokkel- en mosselvisserij worden effectief onmogelijk gemaakt. Het uitbaggeren van een vaargeul moet elders met natuurmaatregelen 'gecompenseerd' worden. De onschuldige gloeilamp wordt verbannen.

Bij de burgers wordt getracht 'slimme elektriciteitsmeters' te plaatsen die onzuinig gedrag direct kunnen registreren en rapporteren. Huisvuil moet in een toenemend aantal soorten worden gescheiden op straffe van boetes (nog niet in Nederland, wel al in Duitsland). Waterkranen en douches worden standaard uitgerust met waterbesparende koppen zodat slappe straaltjes ontstaan. Onzuinige auto's worden extra belast en in sommige gemeenten zelfs uit het centrum geweerd. Energie wordt met een toenemende accijns belast om o.a. windmolenparken te financieren. Naast elektrische apparaten moeten ook woonhuizen van een 'energie-label' worden voorzien. Er lijkt zich een tendens af te tekenen waarbij van ieder persoon de 'ecologische footprint' moet kunnen worden bepaald, die vervolgens kan worden belast of zelfs wettelijk gelimiteerd.

De geestdrift waarmee over de noodzaak tot beperking van bevolkingsgroei wordt gesproken, over internationale 'cap & trade' van CO₂ emissies (met name de

'cap') alsmede over het beperken van consumptie doet vermoeden dat rantsoenering, beperking en controle wel haast doel zijn geworden. Het feit dat in Europa veel van deze maatregelen 'vanuit Brussel' worden opgelegd en dus niet effectief nationaal ter discussie kunnen worden gesteld maakt het er niet beter op.

Pessimisme en argwaan tegen techniek

De sfeer die er door het duurzaamheidsdogma is ontstaan is er een van angst, argwaan tegen vernieuwing en techniek, afkeer van hetgeen het moderne Westen groot heeft gemaakt, cultuur-relativisme en diep pessimisme over de toekomst. Een belangrijk deel van de jeugd is hiermee geïnfecteerd. De officiële leerboeken staan er vol mee en alle media (behalve het vrije internet) zijn er van doordeesemd. Het feit dat er in de westerse wereld bij middelbare school leerlingen weinig belangstelling meer is voor technische vakken, maar meer voor milieukunde, communicatie en management, is hier naar mijn mening voor een belangrijk deel op terug te voeren.

Wereldpolitiek

De VN, die voor de meerderheid bestaan uit dictators uit ontwikkelingslanden [xxvii] die niet belast zijn met het christelijk schuldgevoel, laten zich de westerse zelfkastijding met genoegen aanleunen. Wanneer westers duurzaamheidsdenken tot gevolg heeft dat er meer geld en macht aan deze dictators wordt overgedragen is dat natuurlijk uitstekend. Dat deze overdracht louter de eigen arme bevolking ten goede zal komen wil men gaarne met de hand op het hart verklaren. In werkelijkheid zal de lokale bevolking meer nadelen dan voordelen ervaren, de wervende spotjes over westerse zonnecellen op krottendaken ten spijt.

Kosten

Hoeveel geld het duurzaamheidsdenken de westerse maatschappij gekost heeft en nog steeds kost laat zich moeilijk becijferen. Noch bij de overheid, noch in de marktsector zijn dit soort kosten in één post ondergebracht maar komen zij in alle denkbare deelbudgetten in eindeloos veel verschillende gedaanten voor. Wanneer we de kosten van de gehele 'groene sector' in de economie meenemen zou het mij niet verbazen als het totale financiële volume in de orde van 10 % van het BNP bedraagt. Hier liggen zeer aanzienlijke besparingsmogelijkheden.

Conclusie

Het is om bovenstaande redenen dat ik weinig op heb met 'duurzaamheid'. Hoewel de duurzaamheidsgedachte meestal met de best mogelijke bedoelingen wordt aangehangen is het mijns inziens per saldo een kwalijke ideologie. Een benepen en angstig, pessimistisch soort 'zelfvernietigings'-ideologie, een religie bijna, met zorgwekkend totalitaire trekken, die onver-

draagzaam is naar andersdenkenden, die gebaseerd is op aantoonbare onwaarheden en de wetenschap 'misbruikt' voor een sausje van 'objectiviteit' en die vermengd is met onverkwikkelijke hypocrisie en ordinaire belangen. Dit gedachtegoed trekt enorme financiële en intellectuele middelen weg van zaken die er voor het welzijn van de mensheid op aarde veel meer toe doen. In haar extreme vorm is het groene denken zelfs een 'self fulfilling prophecy': wanneer nieuwe technologieën en nieuwe exploratie van aardse bronnen met succes worden gefrustreerd zal er inderdaad schaarste ontstaan op langere termijn.

Optimistisch toekomstbeeld

Ik houd graag een optimistisch pleidooi voor de 'mensheid'. Wij hebben ons ontwikkeld van een wild stel nomadische jagers, die weliswaar louter biologisch voedsel aten en ruim voldoende beweging kregen maar toch niet ouder werden dan 30, tot grote, bloeiende met elkaar verbonden gemeenschappen met een steeds verder groeiende gemiddelde levensverwachting (wereld gemiddelde 2010: 68 jaar). We zijn voortdurend bezig onze leefomstandigheden verder te verbeteren en comfortabeler te maken en daar slagen we tot dusverre wonderwel in. Veel van onze verbeteringen zijn imperfect en roepen weer nieuwe uitdagingen op. Die lossen we vervolgens weer op, om weer nieuwe tegen te komen. Daar zijn we voortdurend mee bezig, per saldo met spectaculair succes. Het comfort en de rijkdom die we vandaag kennen is zonder precedent in onze geschiedenis. Toch is er nog altijd veel te doen. Er zijn nog steeds mensen die van honger of aan geneesbare ziekten sterven. Er is nog steeds niet overal schoon drinkwater en sanitair. Ouderen, waarvan er steeds meer komen, leven zelfs in het rijke westen soms nog in erbarmelijke omstandigheden. Er zijn nog steeds ziekten die we niet kunnen genezen. Werk aan de winkel.

De natuur, c.q. de aarde is essentieel bij onze ontwikkeling. Wij gebruiken haar voor voedsel en hulpstoffen en velen van ons vinden haar mooi en inspirerend. Zonder haar kunnen we niet leven. Maar zij is machtig en kan lastig of gevaarlijk voor ons zijn. Daarom streven wij ernaar om haar zo goed mogelijk te bedwingen en haar bronnen optimaal te benutten.

Dit is geen pleidooi voor het overboord zetten van alle milieuregels. Veel van deze regels hebben hun nut bewezen en hebben ervoor gezorgd dat de natuur er in de westerse wereld aanzienlijk beter voorstaat dan 50 jaar geleden. Dat is een waardevolle inspanning geweest en is ongetwijfeld één van de verklarende factoren voor almaar de hogere levensverwachting in onze contreien.

De bijna heiligverklaring van al wat leeft, de aan hysterie grenzende afkeer van elke menselijke invloed op de natuur en de apocalyptische beschouwingen over aanstaande wereldrampen zijn echter totaal ongegrond

en benemen het zicht op nuchter en praktisch milieubeheer waarbij het welzijn van de mensen, voor de korte en de langere termijn, de leidraad zou moeten zijn.

Ten faveure van een voortgaande bloei van de mensheid.

Koos Tjalma, januari 2011

Literatuur

- [i] Een goed, gedetailleerd en leesbaar overzicht is te vinden in "De staat van het klimaat", Marcel Crok 2010
- [ii] Zie ook "bericht van een bezorgde burger", <http://www.klimatosoof.nl/node/655>
- [iii] Zie http://scienceandpublicpolicy.org/originals/policy_driven_deception.html
- [iv] Loehle, C. 2007. A 2000-year global temperature reconstruction based on non-treering proxies. *Energy & Environment* 18(7-8): 1049-1058
- [v] Björn Lomborg, *The Skeptical Environmentalist: Measuring the RealState of the World* (2001)
- [vi] Prof. Rörsch in De Telegraaf 12 december 2009, <http://climategate.nl/2009/12/13/arthur-rorsch-pakt-eindelijk-uit-in-tel...>
- [vii] More Than 1000 International Scientists Dissent Over Man-Made Global Warming Claims Presented to the United Nations Climate Change Conference in Cancun, Mexico, December 9, 2010 http://cds014.am4.hwcdn.net/g9z6c6z5/cds/p/b/f/6/bf663fd2376ffeca/2010_S...?
- [viii] "Another Ice Age?" Cover van Time magazine, 24 juni 1974
- [ix] b.v. Sugar Loaf Field Brazilië ca. 40 mld barrels light crude
- [x] b.v. Haynesville Shale Louisiana, vergelijkbaar met ca 35 mld barrels
- [xi] December 2010: Energiebedrijf Noble uit Houston bevestigde woensdag dat een diepzeeveld voor de Israëlische kust naar schatting zo'n 453 miljard kubieke meter aardgas bevat. Genoeg voor ca. 100 jaar Israëlische energievoorziening.
- [xii] How shales gas will rock the world <http://online.wsj.com/article/SB10001424052702303491304575187880596301668.html>
- [xiii] Voor de berekening zie Prof George Reisman *Professor Emeritus of Economics Pepperdine University* <http://www.lewrockwell.com/reisman/reisman15.html>
- [xiv] Voor uitvoerige onderbouwing zie Julian L. Simon "The ultimate resource 2" 1996 en Indur M. Goklany "The improving state of the world" 2007
- [xv] Zie <http://www.klimatosoof.nl/node/1130> voor de indrukwekkende positieve effecten op plantengroei van verhoogde CO₂ concentratie in de lucht
- [xvi] Zie Eschenbach op <http://wattsupwiththat.com/2010/01/04/where-are-the-corpses/>
- [xvii] Alan Grainger "Difficulties in tracking the long-

term global trend in tropical forest area” Proceedings of the National Academy of Sciences USA **105**: 818-823 (2008) School of Geography, University of Leeds [xviii] Carson, Rachel (2002) [1st. Pub. Houghton Mifflin, 1962]. *Silent Spring*. Mariner Books. ISBN 0-618-24906-0. [xix] Een integrale verbreding van het snelwegennet zou alle fileproblemen kunnen oplossen en slechts ca. 0,01% extra landgebruik vereisen. Het asfalteren van het spoorwegennet is wellicht nog interessanter. Zie Dr C. Lepair <http://www.clepair.net/archief/asfalteer.htm> en <http://www.clepair.net/recent/spoor.htm> [xx] Indur M. Goklany “The improving state of the world” 2008 [xxi] Zie ANNEX J: EXPOSURES AND EFFECTS OF THE CHERNOBYL ACCIDENT, UNSCEAR 2000 [xxii] Zie ook Ed Hiserodt “Underexposed, what if

radiation is actually good for you” 2005 ISBN: 0-930073-35-5 [xxiii] Zoals de Luddieten die in Engeland in het begin van de 19^e eeuw met geweld de mechanisatie en modernisering trachtten tegen te gaan. Zie <http://en.wikipedia.org/wiki/Neo-Luddism> [xxiv] Zie Cees le Pair, <http://www.clepair.net/windrendement.html>, 18 april 2010 [xxv] Zie Dambisa Moyo, “Dead Aid: Why Aid Is Not Working and How There Is a Better Way for Africa” 2010 [xxvi] Er zijn thans circa 1,4 mln (sub)species beschreven, naar schatting bestaan er tussen(!) de 10 en 30 miljoen [xxvii] Number of UN member states 192, number that are full-fledged democracies or “fully free” according to Freedom House: **88**, equals 46%, bron: Hudson Institute USA

eerlijk over 't milieu!

DE GROENE REKENKAMER

Steun de Groene Rekenkamer (eerlijk over 't milieu) met een donatie!

Bovenstaand verhaal is een voorbeeld van de activiteiten van de Groene Rekenkamer. Bezoek onze websites op www.groenerekenkamer.nl en www.klimatosoof.nl of kom naar onze jaarlijkse Ontgroeningsdag. De Groene Rekenkamer wordt niet gesubsidieerd en is afhankelijk van individuele bijdragen. Steun ons nu!. Maak minimaal € €20 over op bankrekeningnummer 1010.59.779 van de Groene Rekenkamer te Lelystad.

Voor donateurs ligt dit fraaie affiche klaar (A3)

Uw donatie is aftrekbaar, de Groene Rekenkamer heeft een ANBI nummer (819004418).

IBAN: NL71RAB00101 059779
BIC: RABONL2U

Contact: De Groene Rekenkamer,
Postbus 60,
4420AC Kapelle,
Tel. 0113330030,
redactie@groenerekenkamer.nl